

VADLĪNIJAS NEPILNGADĪGO UN NEAIZSARGĀTO PERSONU AIZSARDZĪBAI

Kopienas Chemin Neuf locekļiem un palīgiem Latvijā

IEVADS

“Nepilngadīgo un neaizsargātu personu aizsardzība ir Evaņģēlija vēsts būtisks elements – šo vēsti Baznīca un tās locekļi ir aicināti sludināt visā pasaulē. Pats Kristus mums ir uzticējis uzdevumu rūpēties par vājākajiem un neaizsargātajiem un tos aizsargāt: “Kas uzņem vienu šādu bērniņu Manā vārdā, tas uzņem Mani.” (Mt 18, 5) Tāpēc mums visiem ir pienākums ar labvēlību uzņemt nepilngadīgos un neaizsargātās personas un radīt tām drošu vidi, par prioritāti nosakot viņu intereses. Tas prasa nepārtrauktu un dziļu atgriešanos, kurā personiskais svētums un morālā apņemšanās apvienojas, lai veicinātu Evaņģēlija sludināšanas uzticamību un atjaunotu Baznīcas sūtību veikt audzināšanas misiju.” (Pāvesta Franciska *motu proprio* veidā izdotā apustuliskā vēstule par nepilngadīgo un neaizsargātu personu aizsardzību, 26.03.2019)

Tādēļ Kopiena Chemin Neuf sadarbībā ar Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konferenci (LKDIPAK) ir izstrādājusi vadlīnijas, kurās ietverti noteikumi un procedūras, kas attiecas uz nepilngadīgo un neaizsargāto personu aizsardzību.

1. MĒRĶAUDITORIJA

Šajās vadlīnijās ietvertu procedūru mērķis ir veidot un saglabāt tādu ekleziālo kopienu, kas ciena un apzinās nepilngadīgo un neaizsargātu personu tiesības un vajadzības, kas ir uzmanīga pret risku, ka viņi varētu tikt izmantoti vai ka pret viņiem varētu tikt vērsta seksuālā vardarbība – “visu veidu fiziska vai emocionāla cietsirdība, seksuāla vardarbība, pamešana novārtā vai cita veida izturēšanās, kas apdraud vai var apdraudēt bērna veselību, dzīvību, attīstību vai pašcieņu” (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. (9¹) punkts) vai ļaunprātīga izturēšanās Latvijas Kopienas Chemin Neuf organizēto aktivitāšu vidē.

Vadlīniju mērķauditorija:

- Kopienas vai Sadraudzības Chemin Neuf kalpojošie locekļi;
- visi tie, kas jebkurā statusā, individuāli vai kopīgi darbojas Kopienas Chemin Neuf pakļautībā vai kā līdzstrādnieki.

2. TERMINI UN TIESĪBU NORMAS

2.1. **Nepilngadīgais** – jebkura persona, kas jaunāka par astoņpadsmit gadiem. Saskaņā ar Kanoniskajām normām (97. kan. §1; 99. kan.) nepilngadīgajam tiek pielīdzināta persona ar paliekošu prāta lietošanas ierobežojumu (sal. *Normae de delictis reservatis*, 6. punkts, §1, 1°).

2.2. **Neaizsargāta persona** – jebkura persona ar ierobežotu rīcības spēju (bezpārlīdzības stāvoklī), ar fiziskām vai garīgām nepilnībām, vai ar ierobežotu personisko brīvību, kas faktiski, kaut vai epizodiski, ierobežo tās spēju saprast vai vēlēties, vai jebkādā veidā pretoties nodarījumam (sal. *Vos estis lux mundi*, 1. punkts, §2 b). Civillikuma 358.¹ pants nosaka: “Rīcībspēja personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem var tikt ierobežota tādā apjomā, kādā tā nespēj saprast savas darbības nozīmi vai nespēj savu darbību vadīt”.

Tādēļ šajās vadlīnijās “neaizsargāta persona” tiek pielīdzināta “nepilngadīgajam”.

2.3. Joprojām nav universālas seksuālās vardarbības definīcijas, un tas ir saistīts ar kultūru atšķirībām un atšķirībām tiesību normās, ko noteikušas atsevišķas valstis, un tas apgrūtina kritēriju standartizēšanu, arī zinātniski. Šajā sakarā Pasaules Veselības organizācija (*World Health Organisation*, www.who.int) izsakās šādi: “Ar seksuālu vardarbību tiek definēta nepilngadīgā iesaistīšana seksuālās darbībās, ko viņš vai viņa pilnībā neizprot, kurām nespēj dot piekrišanu, vai attiecībā uz kurām bērns vēl nav sasniedzis pienācīgu attīstības līmeni, vai kuras pārkāpj likumu vai sociālos tabu. Nepilngadīgos var seksuāli izmantot gan pieaugušie, gan citi nepilngadīgie, kuri sava vecuma vai attīstības līmeņa dēļ atrodas atbildības, uzticības

vai varas stāvoklī pret upuri” (PVO, Ziņojums par vardarbību un veselību pasaulē (*World report on violence and health*), 2002).

2.4. Kanoniskajās tiesībās seksuālā vardarbība, ko attiecībā uz nepilngadīgajiem veikuši garīdznieki vai konsekrētās personas, tiek uzskatīta par „vissmagākajiem noziegumiem pret tikumību, kas rezervēti Ticības mācības kongregācijas [dikastērijas] jurisdikcijai”. Konkrēti ir noteikts, ka tiek ierosināta krimināllieta par „noziegumu pret dekaloga sesto bausli, ko garīdznieks izdarījis ar personu, kas jaunāka par astoņpadsmit gadiem” un par „jebkura veida un jebkādiem līdzekļiem, iekāres vai peļņas nolūkos, garīdznieka iegūtiem, glabātiem vai izplatītiem pornogrāfiskiem attēliem, kuros redzamas nepilngadīgas personas, kas jaunākas par astoņpadsmit gadiem” (sal. *Normae de delictis reservatis*, 6. punkts, §1, 1° un 2°).

Pāvesta Franciska *motu proprio* veidā izdotā apustuliskā vēstule *Vos estis lux mundi* konkretizē noziegumus pret dekaloga sesto bausli, par kuriem tiek ierosināta krimināllieta:

„i) par personas piespiešanu ar vardarbību vai draudiem, vai ar varas ļaunprātīgu izmantošanu veikt seksuālas darbības vai tām pakļauties;

ii) par seksuālu darbību veikšanu ar nepilngadīgo vai neaizsargātu personu;

iii) par bērnu pornogrāfijas izgatavošanu, demonstrēšanu, glabāšanu vai izplatīšanu, tai skaitā elektroniski, kā arī nepilngadīgas vai neaizsargātas personas vervēšanu vai mudināšanu piedalīties pornogrāfiskās darbībās” (1. punkts, §1 a).

2.5. Latvijas Republikā par noziegumu tiek uzskatītas seksuālas attiecības ar nepilngadīgajiem līdz 16 gadu vecumam (Krimināllikums, 161. punkts), nepilngadīgo līdz 16 gadu vecumam iesaistīšana seksuālās darbībās (Krimināllikums, 161. punkts), pornogrāfiska satura materiālu izveidošana, izplatīšana un glabāšana, iesaistot nepilngadīgos, kas jaunāki par 16 gadiem (Krimināllikums, 166. punkts). Šie noziegumi tiek izskatīti pēc upura pieprasījuma vai pēc atbildīgo iestāžu iniciatīvas, vairumā gadījumu noilgums šīm lietām iestājas 15 gadus pēc pārkāpuma izdarīšanas, taču ne ātrāk kā piecus gadus no brīža, kad upuris sasniedz pilngadību.

3. NEPILNGADĪGO AIZSARDZĪBAS INSTITŪCIJAS

Lai efektīvi un caurspīdīgi nodrošinātu Kopienas Chemin Neuf locekļu adekvātu rīcību, Kopiena Chemin Neuf caur Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konferenci sadarbojas ar Latvijas Bīskapu konferences nepilngadīgo aizsardzības institūcijām un ekspertiem. Latvijas Bīskapu konferences, starpdiecēju līmenī tiek izveidota atbalsta struktūra. Šajā gadījumā runa nav par Ordināriju atbildības mazināšanu, bet gan par atbalstu, sniedzot vērtīgas audzināšanas, medicīniskās, psiholoģiskās, kanoniskās, juridiskās, pastorālās un komunikatīvās prasmes. Bīskapu konferencei ir jāizvēlas atbilstoši eksperti minētajās sfērās, kas būs gatavi palīdzēt. Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konference sadarbojas un atbalsta Bīskapu konferences struktūras un ekspertus piedāvājot savus ekspertus un līdzstrādniekus. Ļoti svarīgi ir tas, ka šī atbalsta struktūra var veicināt drošāku vidi, sniegt apmācības un informācijas līdzekļus. Vajadzības gadījumā tas var izrādīties noderīgi arī iesniegumu izskatīšanā.

Kontaktpersona nepilngadīgo aizsardzībai

Bīskapu konference ieceļ nepilngadīgo aizsardzības koordinātoru, kurš koordinē un pārbauda šo vadlīniju izpildi, lai nacionālā līmenī tiktu veidota ekleziālā kopiena, kas apzinās un respektē nepilngadīgo un neaizsargātu personu tiesības un vajadzības, kā arī ir gatava novērst jebkāda veida vardarbību vai ļaunprātīgu viņu izmantošanu. Koordinators vadīs profilakses pasākumus un pastorālo darbinieku apmācību un īpaši rūpēsies, lai uzklautu un

garīgi atbalstītu tos, kuri apgalvo, ka ir kļuvuši par izmantošanas, seksuālās vardarbības vai sliktas izturēšanās upuriem, kā arī viņu ģimenes locekļus.

Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konference ieceļ savu iekšējo nepilngadīgo aizsardzības koordinatoru/us, kas Konferencēs ietvarā un sadarbībā ar Bīskapu konferences koordinatoru koordinē, pārbauda, konsultē vadlīniju izpildi un nepieciešamības gadījumā nodrošina adekvātu rīcību saskaņā ar vadlīnijām. Turklāt Kopiena Chemin Neuf katrai sesijai ieceļ kontaktpersonu nepilngadīgo aizsardzībai.

4. PROFILAKSE

Nepilngadīgo un neaizsargāto personu aizsardzībai Kopiena Chemin Neuf regulāri organizē starptautiska līmeņa mācības un rūpējas par nepilngadīgo un neaizsargāto personu drošības un profilakses mūžizglītības.

4.1. Profilakses principi attiecībā uz konsekrētās dzīves institūtu pastorālajā darbā iesaistītajiem garīdzniekiem, reliģiozajiem un lajiem

Ikvienam, kurš darbojas Kopienā Chemin Neuf, ir jāapzinās un jāpieņem šajās Vadlīnijās paustais kopīgais uzdevums aizsargāt nepilngadīgos un neaizsargātās personas.

4.3.1. Izvēloties cilvēkus, kas kalpo Kopienas Chemin Neuf sesijas laikā, jāpārlicinās par personas piemērotību darbam ar nepilngadīgajiem, veicot atbilstošu izmeklēšanu un pārbaudot arī to, vai viņi nav atzīti par aizdomās turētajiem attiecīgos noziedzīgos nodarījumus pret nepilngadīgajiem vai neaizsargātām personām.

4.3.2. Misiju atbildīgajiem un pastorālajiem darbiniekiem jāsaņem atbilstoša formācija par nepilngadīgo izmantošanas, seksuālas vardarbības un sliktas izturēšanās riskiem, kā arī par veidiem šo nodarījumu identificēšanai un novēršanai. Viņiem arī jāpiedalās apmācību programmās, kuras organizē attiecīgās struktūras.

4.3.3. Gadījuma līdzstrādnieki tiek informēti par izturēšanos, kādai jābūt darbā ar nepilngadīgajiem, kā arī par aizliegtiem izturēšanās veidiem.

A. Pastorālās aktivitātes

1. Pastorālajās darbībās, kurās iesaistīti nepilngadīgie, šo personu aizsardzībai ir jābūt prioritātei. Tāpēc pastorālajiem darbiniekiem savas darbības laikā ir jāņem vērā sekojoši principi:

- attiecībām ar nepilngadīgajiem jābūt cieņpilnām un godprātīgām;
 - jāsniedz viņiem pozitīvs uzvedības paraugs;
 - nepilngadīgo klātbūtnē viņiem vienmēr jābūt redzamiem arī no citu personu puses;
 - jāziņo atbildīgajam par jebkuru potenciāli bīstamu rīcību;
 - jāievēro nepilngadīgā privātuma robeža;
 - jāinformē vecāki vai aizbildņi par ierosinātajām darbībām un ar tām saistītajām organizatoriskajām metodēm;
 - jāievēro piesardzība saziņā ar nepilngadīgajiem, tostarp telefoniski un sociālajos tīklos.
2. Pastorālajiem darbiniekiem ir stingri aizliegts:
- piemērot jebkura veida miesas sodu;
 - veidot privilēģētas attiecības ar vienu vai atsevišķiem nepilngadīgajiem;
 - atstāt bērnu viņa psihiskajai vai fiziskajai drošībai potenciāli bīstamā situācijā;

- vērsties pret nepilngadīgo aizvainojošā veidā vai izturēties pret viņu neatbilstoši, vai izmantot jebkādu seksuāla rakstura mājienus;
- diskriminēt nepilngadīgo vai nepilngadīgo grupu;
- lūgt nepilngadīgo saglabāt noslēpumu;
- dāvināt vienam nepilngadīgajam dāvanas, diskriminējot pārējos grupas locekļus;
- fotografēt vai filmēt nepilngadīgo bez viņa vecāku vai aizbildņu rakstveida piekrišanas;
- publicēt vai izplatīt tīmeklī vai sociālajos tīklos attēlus, kuros bērns ir atpazīstams, bez vecāku vai aizbildņu rakstveida piekrišanas.

3. Pastorālās aktivitātes tiek veiktas telpās, kas piemērotas nepilngadīgo vecumam un attīstības pakāpei. Ciktāl iespējams, pastorālajiem darbiniekiem un misiju atbildīgajiem ir īpaši jā rūpējas, lai nepilngadīgie neietu un nepaliktu skatienam apslēptās vai grūti kontrolējamās vietās.

4. Jebkura neatbilstoša vai huligāniska attieksme nepilngadīgo vidū, pat ja tā nesatur nozieguma detaļas, ir nekavējoties jārisina, ievērojot līdzsvaru, apdomīgi un taktiski, nekavējoties informējot vecākus vai aizbildņus.

B. Vecāku vai aizbildņu piekrišana

1. Vecāku vai aizbildņu rakstiska piekrišana ir būtiska nepilngadīgo dalībai pastorālās darbībās. Vecāki vai aizbildņi saņem informāciju par piedāvāto darbību, kā arī vadītāju vārdus un kontaktinformāciju.

2. Lai fotografētu vai filmētu nepilngadīgos un publicētu fotogrāfijas vai video, kuros viņi redzami, kā arī lai sazinātos ar nepilngadīgo, arī telefoniski un sociālajos tīklos, ir nepieciešama vecāku vai aizbildņu rakstveida piekrišana.

3. Atļaujas, kas satur sensitīvus datus, tiek rūpīgi un uzmanīgi glabātas.

5. PROCEDŪRA IESPĒJAMAS SEKSUĀLĀS VARDARBĪBAS GADĪJUMĀ PRET NEPILNGADĪGO VAI NEAIZSARGĀTU PERSONU

5.1. Ziņojumu par iespējamu seksuālu vai jebkura veida vardarbību vērtēšana

5.1.1. Nekādā gadījumā nav pieļaujama līdzdalības vai konspiratīvas klusēšanas atmosfēra attiecībā uz seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem vai neaizsargātām personām – ikviens, kuram ir ziņas par iespējamu seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem vai neaizsargātām personām baznīcas vidē, tiek aicināts nekavējoties ziņot par viņa rīcībā esošajiem faktiem kompetentām Baznīcas amatpersonām Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotās konferences nozīmētam koordinātoram vai Kopienas Chemin Neuf sesijas kontaktpersonam, lai aizsargātu nepilngadīgos un neaizsargātas personas, meklētu patiesību un atjaunotu taisnīgumu, ja tas ir pārkāpts.

5.1.2. Tiem, kuri apgalvo, ka viņi ir kļuvuši par izmantošanas, seksuālas vardarbības vai sliktas izturēšanās upuriem baznīcas vidē, kā arī viņu ģimenes locekļiem, ir tiesības tikt pieņemtiem, uzklausiētiem un atbalstītiem. Ordinārijs, vai nu tieši, vai ar Nepilngadīgo aizsardzības koordinātoru starpniecību viņus uzklausiē, apņēmoties garantēt atbilstošu garīgo palīdzību un viņu personas un privātās dzīves aizsardzību, kā arī personas datu konfidencialitāti. Ordinārijs var uzticēt kvalificētam priesterim sniegt garīgo atbalstu cietušajām personām un viņu ģimenes locekļiem.

5.1.3. Ziņošana ne tikai neizslēdz, bet arī nekādā veidā nekavē sūdzības iesniegšanu kompetentai Latvijas Republikas iestādei, un pat pamudina to darīt. Šī iemesla dēļ ziņotājs par iespējamu seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem, kas izdarīta baznīcas vidē un/vai

persona, kas ziņo, ka ir cietusi no šāda nozieguma, un/vai viņa vecāki vai aizbildņi vienmēr tiek skaidri informēti par iespēju iesniegt sūdzību saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem un to, ka kanoniskā procedūra, kas ir neatkarīga un autonoma attiecībā pret valsti, nekādā ziņā to neaizstāj.

5.1.4. Ja kāds no Kopienas Chemin Neuf locekļiem iegūst ziņas vai viņam ir pamatots iemesls uzskatīt, ka no garīdznieka vai konsekrētās dzīves institūta vai apustuliskās dzīves biedrības locekļa puses ir veikta seksuāla vardarbība pret nepilngadīgo vai neaizsargātu personu, izņemot grēksūdzes sakramentā iegūtu informāciju (KTK 1548. kan. §2, 2 un KTKAB 1229. kan. §2, 2°), viņam ir pienākums nekavējoties par to ziņot tās vietas Ordinārijam, kurā tas būtu noticis, vai citam Ordinārijam, kas minēti kanonos (KTK 134. kan. un KTKAB 984. kan.), sal. *Vos estis lux mundi*, 3. punkts, §1; 4. punkts, §1).

5.1.5. Kaut arī ziņojums par garīdznieku būtu adresēts tieši Nepilngadīgo aizsardzības koordinātoram, ir jāinformē bīskaps, lai viņš varētu sākt sākotnējo pārbaudi, ko paredz kanoniskā procedūra.

5.1.6. Ja šādu informāciju ir saņēmis priesteris vai prāvests, viņam par to jāziņo vietējam Ordinārijam.

5.1.7. Ziņotāja un/vai tā, kurš informē, ka ir cietis no seksuālas vardarbības, un/vai viņa ģimenes locekļu uzklauššanai un pieņemšanai jānotiek pieejamā, drošā un rezervētā vidē. Lai nodrošinātu veikto darbību caurspīdīgumu, jebkura saruna ar Baznīcas pārstāvi ir pienācīgi jādokumentē, vismaz šo tikšanos fiksējot protokolā, ko kopīgi paraksta klātesošie, vai izmantojot citu metodi, par kuru klātesošie vienojas.

5.1.8. Ziņojumā jāietver detalizēti elementi, piemēram, norāde uz laiku un vietu, notikušajā iesaistītās vai informētās personas, kā arī citi apstākļi, kas var būt noderīgi, lai nodrošinātu precīzu novērtējumu (sal. *Vos estis lux mundi*, 3. punkts, §4).

5.1.9. Ziņojumi tiks glabāti un izmantoti tā, lai nodrošinātu to drošību, nemainīgumu un konfidencialitāti, saskaņā ar kanoniem: KTK 471. kan. 2° un KTKAB 244. kan. §2, 2° (sal. *Vos estis lux mundi*, 2. punkts, §2).

5.1.10. Personai, kas sniedz ziņojumu, nevar uzlikt nekādu klusēšanas pienākumu attiecībā uz tā saturu (sal. *Vos estis lux mundi*, 4. punkts, §3).

5.1.11. Ziņotājs var arī pieprasīt, lai viņa identitāte netiktu atklāta apsūdzētajam; šī prasība tiks pieņemta, ja konkrētajā gadījumā to atļauj kanonisko tiesību normas un ja ziņotāja liecībai nebūs izšķiroša nozīme paziņotā fakta noskaidrošanā.

5.1.12. Ja vien ziņojums neattiecas uz bīskapiem vai tiem pielīdzinātām personām (sal. *Vos estis lux mundi*, 6. punkts), Ordinārijs, kurš saņēmis ziņojumu, to nekavējoties pārsūta tās vietas Ordinārijam, kur noticis iespējamais pārkāpums, kā arī ziņojumā minētās personas Ordinārijam, kuriem jārikojas saskaņā ar likumu, kas attiecas uz šīm specifiskajām lietām (sal. *Vos estis lux mundi*, 2. punkts, §3). Kopienas Chemin Neuf loceklis, saņēmis ziņojumu, to nekavējoties pārsūta vietas Ordinārijam un ziņojumā minētās personas Ordinārijam, kuriem jārikojas saskaņā ar likumiem. Tāpat šāds ziņojums tiek nodots konsekrētās dzīves institūta augstākajam priekšniekam.

5.1.13. Kas attiecas uz ziņojumiem par bīskapiem vai tiem pielīdzinātām personām par iespējamu seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem vai neaizsargātām personām, tie ir adresējami gan Svētajam Krēslam, gan ekleziālās provinces metropolītam, kurā dzīvo ziņojumā minētā persona (sal. *Vos estis lux mundi*, 8. punkts, §1).

5.1.14. Ziņojumu vienmēr var sūtīt Svētajam Krēslam vai nu tieši, vai ar Pontifikālā pārstāvja starpniecību (sal. *Vos estis lux mundi*, 3. punkts, §3).

5.1.15. Ja Ordinārijs tiek informēts par nepilngadīgo seksuālu izmantošanu, ko veikuši laji, kuri veic pastorālo darbu baznīcas struktūrās, viņš, ievērojot apsūdzētā nevainīguma prezumpciju līdz galīgajam spriedumam un iesaistīto cilvēku labas reputācijas aizsardzību, eventuāli uzklaušot Nepilngadīgo aizsardzības koordinātoru, darbosies saskaņā ar Latvijas

Republikas tiesību un kanoniskajām normām šajā jautājumā; pēc pieprasījuma nodrošinās pilnīgu sadarbību ar valsts tiesībsargājošajām iestādēm; vienlaikus veiks piesardzības pasākumus, lai labāk aizsargātu pastorālajās darbībās iesaistītos nepilngadīgos.

5. 2. Cietušo uzklauššana, pieņemšana un atbalstīšana

5.2.1. Ir jāpievērš pareiza un pienācīga uzmanība cilvēkiem, kuri ir cietuši no vardarbības un ir atraduši drosmi par to ziņot. Upuris ir jāuzskata par smagi ievainotu personu un jāuzklausa ar empātiju, respektējot viņa cieņu. Šāda prioritāra attieksme arī ir kā preventīva darbība, jo tikai patiesa šajā noziegumā cietušo cilvēku sāpju uzklauššana atver mūs solidaritātei un liek mums darīt visu iespējamo, lai ļaunprātīgā rīcība neatkārtotos. Tas ir vienīgais veids pārejai no seksuālās vardarbības fakta uzzināšanas uz līdzjūtību, līdzcietību, sapratni un mēģinājumu noskaidrot, kas patiesībā ir noticis upura dzīvē, lai mēs justos aicināti uz personisku un kopienas atjaunotni. Tāpēc kā Katoļu Baznīca Latvijā mēs visi jūtamies personīgi aicināti uz dziļu morālu reakciju, lai būtu tuvu tiem, kurus skārusi vardarbība. Uzklaušanai ir jākonkretizējas evaņģēliskā gatavībā rūpēties par upuriem, būt līdzās viņiem un atbalstīt viņus izlīgšanas, iekšējās dziedināšanas un miera ceļā.

5.2.2. Tiem, kuri apgalvo, ka ir kļuvuši par seksuālās vardarbības upuriem Baznīcas vidē, kā arī viņu ģimenes locekļiem, ir tiesības tikt uzņemtiem, uzklauštiem un atbalstītiem. Bīskapiem vienmēr ir jābūt gataviem pieņemt un uzklaušīt šos cilvēkus – gan personīgi, gan ar sava pārstāvja starpniecību šajā jautājumā. Katra bīskapa vai viņa pārstāvja pienākums ir tikties ar seksuālās vardarbības upuriem, ar pacietību un līdzjūtību uzklaušīt viņus un viņu ģimenes locekļus. Vietējais Ordinārijs vai bīskapa pilnvarotā persona vai konsekretās dzīves institūtu pārstāvis cietušajam izskaidro viņa tiesības vērsties Latvijas Republikas tiesībsargājošajās iestādēs. Sarunā ar upuriem jāuzsver Baznīcas negatīvā attieksme pret seksuālajiem noziegumiem un vēlme darīt visu iespējamo, lai cietusī persona tiktu dziedināta un saņemtu nepieciešamo palīdzību.

5.2.3. To cilvēku uzklaušanai, kuri apgalvo, ka ir cietuši no seksuālās vardarbības baznīcas vidē, laika gaitā ir jāturpinās un jānodrošina viņiem aizsardzība un atbalsts, ejot taisnīguma un izlīguma ceļu.

5.2.4. Tā kā jebkura seksuālā vardarbība ietekmē visu cilvēku visos viņa aspektos – fiziskajā, psihiskajā, attiecību, morālajā – un jo īpaši var radīt dziļu brūci viņa garīgajā pieredzē, Katoliskā Baznīca Latvijā nodrošina upuriem un viņu ģimenēm terapeitisko, psiholoģisko un garīgo atbalstu.

5.2.5. Upuru atbalstam un viņu ciešanu mazināšanai, ko sniedz Baznīcas kopiena, jānotiek saskaņā ar tiesiskuma un caurskatāmības principiem, lai to nekad nevarētu uzskatīt par pašu upuru apklusināšanas līdzekli, bet gan par veidu, kā mēģināt atvieglot viņu ciešanas un veicināt viņu iekšējo dziedināšanu.

5.2.6. Ir jābūt līdzās arī ekleziālajām kopienām, kurās ir notikusi nepilngadīgo vai neaizsargāto personu ļaunprātīga izmantošana. Ir jārūpējas, lai šīm kopienām būtu nodrošināts garīgais stiprinājums un atbalsts.

5.2.7. Rūpēs par cietušajiem, īpaša uzmanība ir jāpievērš tam, lai:

- a) katra iesaistītā puse saņemtu dziedināšanu;
- b) nekavējoties un atbilstoši mērķim uzklaušītu cietušās personas liecību;
- c) cietusī persona varētu sazināties ar personām no atbalsta struktūras;
- d) cietušajai personai izskaidrotu, kādas ir viņas tiesības un kā tās aizstāvēt, tostarp par iespēju sniegt pierādījumus un lūgt tikt uzklaušītai tieši vai ar starpnieka palīdzību;

- e) pēc cietušās personas pieprasījuma informētu viņu par izmeklēšanas atsevišķo posmu rezultātiem;
- f) mudinātu cietušo personu izmantot civilo un kanonisko konsultantu palīdzību;
- g) aizsargātu cietušo personu un viņas ģimeni no jebkādas iebiedēšanas vai atriebības;
- h) aizsargātu cietušās personas labo slavu un privātumu, kā arī personas datu konfidencialitāti.

5.3. Kanoniskā procedūra gadījumā, ja seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem un neaizsargātām personām ir pieļāvuši garīdznieki vai konsekrētās dzīves institūtu biedri

Baznīcas tiesību normas nosaka, ka garīdznieku vai konsekrētās dzīves institūtu biedru veiktos seksuālos pārkāpumus pret nepilngadīgajiem izskata Ticības mācības dikastērija (motu proprio *Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, 2010. gada 21. maijā, 6. punkts, 1 §).

Baznīcas likums par vissmagākajiem šāda rakstura noziegumiem uzskata:

1. Sestā baušļa pārkāpumu, ko veicis garīdznieks ar nepilngadīgu personu, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, vai ar neaizsargātu personu.

2. Ja garīdznieks vai Konsekretā persona jebkurā veidā un izmantojot jebkādu tehnoloģiju ir ieguvis, izplata vai patur savā īpašumā pornogrāfiskus nepilngadīgu personu (kas nav sasniegušas 14 gadu vecumu) attēlus dzimumtieksmju apmierināšanai.

Sākotnējā izmeklēšana par pārkāpumiem, kurus garīdznieks vai konsekretā persona veikusi ar nepilngadīgu personu, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, un kuri ir Ticības mācības dikastērijas kompetencē, var ierosināt, ja kopš pārkāpuma izdarīšanas ir pagājuši ne vairāk kā 20 gadi, lai gan atsevišķos gadījumos Dikastērija var atcelt noilguma termiņu.

Turklāt, Kanonisko tiesību kodeksa 1395. kanons garīdzniekiem un konsekretajām personām, kas veikuši citas darbības seksuālajā sfērā, paredz sodus, kurus nenosaka speciāli noteikumi.

A. Sākotnējā pārbaude

Baznīca ar lielu rūpību izskata katru iesniegumu, kas satur informāciju par iespējamu pārkāpumu pret sesto bausli ar nepilngadīgu personu, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

1. Ja kompetentais Ordinārijs saņem ziņu par iespējamu seksuālu vardarbību pret nepilngadīgajiem, ko veikuši viņa jurisdikcijā esoši garīdznieki, viņam vispirms jāveic sākotnējā izmeklēšana saskaņā ar KTK 1717. kan. §1 un KTKAB 1468. kan. §1 (sal. arī *Normae de delictis reservatis*, 17. punkts), lai pārbaudītu ziņojuma par noziedzīgo nodarījumu *notitia criminis* ticamību. Šo uzdevumu, ja tas tiek atzīts par atbilstošu un vajadzīgu, Ordinārijs uztic piemērotai personai, kura prot saprātīgi rīkoties un ir pieredzējusi. Ir jā rūpējas, lai pēc iespējas aizsargātu visu iesaistīto personu konfidencialitāti un reputāciju. Jāņem vērā, ka nekad nevar tikt izpausts grēksūdzes noslēpums.

2. Šajā posmā kompetentais Ordinārijs, pienācīgi izvērtējis katru atsevišķo gadījumu, pieņem lēmumu, vai informēt apsūdzībās minēto garīdznieku, vai nē, un veikt visus nepieciešamos pasākumus attiecībā uz šo garīdznieku, lai izvairītos no šādu eventuālu nodarījumu atkārtotā riska.

3. Savā izvērtējumā bīskaps apzinās, ka galvenais ir nepilngadīgā drošība un aizsardzība. Šajā nolūkā, vienmēr paturot prātā apsūdzētā nevainīguma prezumpciju līdz galīgajam spriedumam un katras konkrētās lietas izvērtējumu, kompetentais bīskaps ar mērķi novērst ieļauojumu, aizsargāt liecinieku brīvību un garantēt tiesiskumu, var aizliegt apsūdzētajam veikt kalpošanu un jebkādas pastorālās darbības ar nepilngadīgajiem, var aizliegt apsūdzētajam veikt priesteru

kalpošanu vai ieņemt Baznīcas amatus, vai veikt iepriekš uzticētos pienākumus, liekot tos atstāt vai aizliedzot uzturēties noteiktā teritorijā (sal. KTK 1722. kan., KTKAB 1473. kan. un *Normae de delictis reservatis*, 19. punkts).

4. Kad lieta tiek izbeigta, aizsardzības nolūkā eventuāli pieņemtie pasākumi ir jāatceļ ar nākamo dekrētu un tie izbeidzas *ipso iure* kanoniskā procesa beigās.

5. Ņemot vērā iespējamā nozieguma atkārtotāšanās iespējamo un faktisko varbūtību, veiktos kanoniskos pasākumus var publiskot, izņemot vēl paredzētās kanoniskās procedūras, kā arī izvērtējot iepriekšminēto varbūtību un iesaistīto personu tiesības uz labo slavu un konfidencialitāti, un arī nepieciešamību ievērot slepenību efektīvākai izmeklēšanai. Jebkurā gadījumā pirmajā vietā ir nepilngadīgo drošības aizsardzība.

6. Ja tiek pierādīts ziņojuma par nodarījumu patiesums, sākotnējā izmeklēšana var tikt uzskatīta par absolūti lieku un Ordinārijs var nodot lietu tieši Ticības mācības dikastērijai (sal. KTK 1717. kan., §1, KTKAB 1468. kan. §1; *Normae de delictis reservatis*, 17. punkts).

7. Ja tomēr pamatoti tiek izslēgts ziņojuma par nodarījumu patiesums (“acīmredzamas un pierādītas nepamatotības” gadījumā), kompetentais Ordinārijs var izdot arhivēšanas rīkojumu, saglabājot atbilstošo dokumentāciju, lai vajadzības gadījumā varētu apliecināt veiktās darbības un lēmuma iemeslus.

8. Gadījumā, ja, tiek pierādīts ziņojuma par noziedzīgo nodarījumu *notitia criminis* patiesums, kompetentais Ordinārijs, neuzskatot sākotnējo izmeklēšanu par nevajadzīgu, turpina to veikt, saskaņā ar KTK 1717. kan. un KTKAB 1468. kan. Ja kompetentais Ordinārijs neuzskata par nepieciešamu rīkoties personīgi, viņš ieceļ priesteri izmeklētāju, kas ir rūpīgs un ir eksperts procesuālos jautājumos, kā arī priesteri notāra funkciju veikšanai. Izmeklēšanā būs jārekonstruē: noziedzīgās darbības fakti, noziedzīgo darbību skaits un laiks, ziņas par cietušajiem, to vecums, nodarītais kaitējums, iespējamā saistība ar grēksūdzes noslēpumu, pārējie iespējami saistītie nodarījumi, kuri uz šo lietu neattiecas. Izmeklēšanas laikā var tikt ievākti dokumenti, liecības un informācija, tostarp no citu diecēžu vai kopienu bīskapiem vai priekšniekiem, kuru teritorijās aizdomās turētais ir dzīvojis; ir jāuzklausā cietušais un jāsavāc visi publisko iestāžu dokumenti un veiktie pasākumi, ja tādi ir.

9. Nepilngadīgā formālai nopratināšanai jānotiek tikai tad, ja viņa liecībai ir izšķiroša nozīme fakta noskaidrošanā un ja viņa vecāki vai likumīgie aizbildņi ir devuši rakstveida piekrišanu. Šajā gadījumā tai jānotiek drošā un rezervētā vidē, pilnībā ievērojot seksuālās vardarbības iespējamā upura uzklaušanās metodes un kritērijus, klātesot profesionālim ar īpašām prasmēm attiecībā uz nepilngadīgās personas psiholoģisko, intelektuālo un emocionālo stāvokli. Nepilngadīgais vienmēr var lūgt vecāku vai viņa norādītā likumīgā aizbildņa, vai citas viņa norādītas uzticības personas palīdzību un atbalstu. Arī šajā posmā prioritāra ir nepilngadīgā labklājība.

10. Saskaņā ar KTK 1719. kan. un KTKAB 1470. kan. kūrijas slepenajā arhīvā ir jāglabā pilnīga dokumentācija par darbībām, kas veiktas sākotnējās izmeklēšanas laikā.

11. Pēc sākotnējās izmeklēšanas kompetentais Ordinārijs, pamatojoties uz *Normae de delictis reservatis* 16. punktu, sākotnējās pārbaudes materiālus iesniedz Ticības mācības dikastērijai, lai tā varētu pieņemt attiecīgos lēmumus.

12. Gadījumos, kad izmeklēšanu jau ir uzsākušas valsts tiesībsargājošās iestādes, sākotnējā pārbaude Baznīcā netiek uzsākta, bet, ja sākotnējā pārbaude jau ir uzsākta, tā tiek atlikta līdz laikam, kamēr izbeidzas izmeklēšanas process valsts iestādēs un tiek pieņemts Latvijas Republikas tiesībsargājošo institūciju nolēmums.

13. Ordinārijam ir jābūt informētam par valsts iestāžu lēmumiem un spriedumiem, un viņam tie ir jāņem vērā, pieņemot pašam savus lēmumus.

14. Ja apsūdzība ir izvirzīta pret jau mirušu garīdznieku, sākotnējo pārbaudi neuzsāk, izņemot gadījumu, ja lietas noskaidrošana varētu būt noderīga Baznīcas labumam. Personai, kura izvirzījusi apsūdzību, ir jābūt informētai par šiem apstākļiem.

B. Tiesvedība

1. Saskaņā ar *Normae de delictis reservatis* 21. punkta §1, par *delicta graviora* smagu nodarījumu izdarīšanu pret vainīgo personu tiek uzsākts tiesvedības process. Kompetentam Ordinārijam tiek uzticēta – saglabājot Ticības mācības dikastērijas tiesības uzsākt lietu saskaņā ar *Normae de delictis reservatis* 16. punktu – kriminālprocesa pirmā instance, kas jāveic saskaņā ar iepriekšminētā Dikastērijas norādēm, kas jebkurā gadījumā ir otrās instances tiesa. Pontifikālo tiesību klēra reliģisko institūtu un apustulisko biedrību augstākie priekšnieki (moderatori) var izveidot savu pirmās instances tiesu.

2. Ir lietderīgi katrā diecēzē nodrošināt tādu garīdznieku un konsekrēto personu (priesteru un klostermāsu) klātbūtni, kuri izceļas ar saprātīgumu un juridisko pieredzi un kuri eventuāli varētu veidot tiesnešu kolēģiju. Tajā ir jābūt priesteriem, kuri ir ieguvuši vismaz licenci Kanoniskajās tiesībās, izņemot gadījumus, ja viņi ir saņēmuši Ticības mācības dikastērijas atļauju (dispensu).

3. Gadījumā, ja Ticības mācības dikastērija nolemj rīkoties, pieņemot ārpusstiesas lēmumu, kompetentajam bīskapam tomēr ir pilnībā jāgarantē apsūdzētajam garīdzniekam vai konsekrētajai personai viņa pamattiesības uz aizstāvību (sal. KTK 1720. kan. un KTKAB 1486. kan., *Normae de delictis reservatis*, 21. punkts).

4. Kanoniskās sankcijas, ko var piemērot garīdzniekam vai konsekrētai personai, kurš atzīts par vainīgu nepilngadīgas personas seksuālā izmantošanā, parasti ir divu veidu:

- 1) pasākumi, kurus var piemērot vienlaikus ar administratīvo sodu, un kuru mērķis ir pilnībā ierobežot garīdznieka vai konsekrētās personas publisko kalpošanu vai vismaz izslēgt viņa saskarsmi ar nepilngadīgajiem;
- 2) Baznīcas sodi, no kuriem nopietnākais ir demisija no klēra kārtas vai konsekrētās dzīves institūta.

5. Paliestošus sodus nevar uzlikt vai pasludināt ar ārpusstiesas dekrētu (KTK 1342. kan. §2), ja vien Ticības mācības dikastēriju jau iepriekš nav pilnvarojusi kompetento Baznīcas amatpersonu saskaņā ar *Normae de delictis reservatis* 21. panta §2, 1°. Ja iepriekšminētā pilnvarojuma nav, bīskapam, lai piemērotu smagāko sodu, ir jāvēršas Ticības mācības dikastērijā, kas var izmantot iespēju saskaņā ar *Normae de delictis reservatis* 21. panta §2, 2° nodot lēmuma pieņemšanu Svētajam tēvam. Ticības mācības dikastērijai ir arī tiesības vissmagākajos gadījumos iesniegt tieši Svētajam tēvam, lai lūgtu vainīgā garīdznieka demisiju no klēra kārtas *ex officio*. Apsūdzētajam vienmēr ir tiesības pašam iesniegt Svētajam tēvam lūgumu tikt atbrīvotam no priestera vai reliģiozā saistībām.

6. Neierobežojot Ticības mācības dikastērijas kompetenci, kanoniskais process par konkrētiem gadījumiem parasti jāskata tās vietas Ordinārijam, kurā noziegums izdarīts, vai arī reliģiskā institūta Ordinārijam.

7. Ja jau sākotnēji ir paredzēts kriminālprocess, kompetentais bīskaps, izņemot gadījumus, kas minēti *Normae de delictis reservatis* 7. punktā, uzklausi Ticības mācības dikastēriju, var veikt pasākumus nepilngadīgo aizsardzībai.

C. Apsūdzētā persona

1. Vienmēr ir jāgarantē nevainīguma prezumpcija, aizsargājot aizdomās turētā reputāciju. Ja vien nepastāv nopietni iemesli, aizdomās turēto savlaicīgi ir jāinformē par viņam izvirzītajām apsūdzībām, lai viņš varētu pret tām aizstāvēties. Apsūdzētais tiek aicināts izmantot civilo un kanonisko konsultantu palīdzību. Viņam tiks piedāvāta arī garīga un psiholoģiska palīdzība.

2. Ja ir pamats uzskatīt, ka nodarījumi var atkārtoties, nekavējoties jāveic atbilstoši piesardzības pasākumi.

3. Atbildība par seksuāla rakstura nozieguma izdarīšanu ir personīga. Faktiskā atbildība par seksuālu vardarbību ir taisnīga soda piespriešana likumpārkāpējam, kā arī kompensācija par nodarīto kaitējumu.

4. Persona, kas atzīta par vainīgu seksuālās vardarbības veikšanā pret nepilngadīgajiem un neaizsargātiem cilvēkiem, ir jāatbrīvo no tās pienākumiem; tomēr šai personai jāpiedāvā atbilstoša palīdzība psiholoģiskai un garīgai rehabilitācijai, kā arī sociālās reintegrācijas nolūkā. Turklāt šai personai ir jāpalīdz apzināties atbildību par notikušo un nonākt līdz lūgumam piedot, izlīgt un atlīdzināt.

6. ATTIECĪBAS AR VALSTS IESTĀDĒM

Baznīca un Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konference sadarbojas ar valsts institūcijām, lai garantētu savas darbības caurspīdīgumu.

1. Ievērojot Baznīcas un Latvijas valsts tiesību normas, kā arī kanonisko, valsts likumu un starptautisko tiesību savstarpējo autonomiju, mēs vēlamies nodrošināt nozīmīgu sadarbību ar Latvijas Republikas tiesībsargājošajām iestādēm, lai noskaidrotu faktus, kopīgi meklējot neaizsargāto personu labumu, patiesību un taisnīguma atjaunošanu, ja tas ir pārkāpts.

2. Baznīcas vadība, lai arī tai nav juridiska pienākuma ziņot Latvijas Republikas tiesībsargājošajām iestādēm par saņemtajām ziņām par nepilngadīgo iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu (jo Baznīcas amatpersona nav kvalificējama kā valsts amatpersona vai valsts civildienesta ierēdnis), saņemot ziņojumu par garīdznieka iespējamu seksuālu vardarbību pret nepilngadīgo ekleziālā vidē, informē ziņojuma autoru un iespējamā upura vecākus vai likumīgo aizbildni par to, ka saņemtā informācija varētu tikt nodota kompetentai valsts tiesībsargājošai iestādei.

Šajā nolūkā Baznīcas vadība pieprasa ziņotājam rakstveidā noformēt *notitia criminis*, ko tas ir devis, lai minētā komunikācija likumpārkāpuma gadījumā, par kuru saskaņā ar Latvijas Republikas likumu pienākas sods, varētu būt par pamatu iesniegumam tiesībsargājošajā iestādē.

Baznīcas vadībai ir morāls pienākums pārsūtīt sūdzību valsts tiesībsargājošajai iestādei, ja pēc tūlītējas sākotnējās izmeklēšanas pabeigšanas tiek noskaidrota *fumus delicti* esamība. Baznīcas iestāde neiesniedz sūdzību, ja cietušais (kas pa šo laiku ir kļuvis pilngadīgs), viņa vecāki vai likumīgie aizbildņi pret to ir izteikuši skaidru iebildumu, to pienācīgi dokumentējot un saprātīgi pamatojot, taču vienmēr saglabājot nepilngadīgā prioritārās intereses.

3. Pat ja Latvijas Republika neuzsāk kriminālprocesu (ieskaitot tajā sākotnējo izmeklēšanas posmu), kompetentajam bīskapam, ja viņš ir informēts par iespējamiem pārkāpumiem, nekavējoties ir jāuzsāk kanoniskā procedūra, īstenojot līdzvērtīgus patiesības noskaidrošanas

pasākumus, ja nepieciešams, veicot sākotnējo izmeklēšanu un piemērotus piesardzības pasākumus.

4. Gadījumā, ja notiek izmeklēšana par attiecīgiem noziedzīgiem nodarījumiem vai tiek uzsākts kriminālprocess saskaņā ar valsts likumiem, svarīga ir bīskapa sadarbība ar valsts tiesībsargājošajām institūcijām, respektējot katras puses attiecīgo kompetences sfēru un saskaņā ar kanoniskajiem, Konkordāta un Latvijas Republikas tiesību aktiem. Kad būs veikti kanoniskie piesardzības pasākumi, kurus uzskatīs par nepieciešamiem, kompetentais bīskaps varēs izvērtēt vajadzību pārtraukt kanoniskās izmeklēšanas darbības, lai izvairītos no to nevajadzīgas pārklāšanās ar valsts īstenotajām procesuālajām darbībām.

5. Kompetentais bīskaps var atsaukties uz valsts veiktās procedūras galīgajiem vai pagaidu nolēmumiem vai secinājumiem, kas viņu nekavē vai neatbrīvo no sava izvērtējuma saskaņā ar kanonisko likumu.

7. NEPATIESAS APSŪDZĪBAS

1. Viltus apsūdzības nopietni kaitē apsūdzētās personas un visas Baznīcas kopienas, tai skaitā konsekrētās dzīves institūtu, labajai slavai, cieņai un reputācijai. Baznīcas autoritāte, ņemot vērā arī Latvijas Republikas likumdošanu šajā jautājumā, par viltus apsūdzību var pamatoti sodīt, neizslēdzot cenzūru (sal. KTK 1390. kan. §2 un KTKAB 1452. kan.).

2. Ja apsūdzība nav pamatota, ir jādara viss, lai garīdznieks, konsekrētā persona vai cita persona, kas ir cietusi nepamatotas apsūdzības dēļ, atgūtu labo reputāciju.

3. Kompetenta bīskapa pienākums ir aizsargāt kopienu, atjaunojot tajā patiesību.

8. IKGADĒJAIS ZIŅOJUMS, VADLĪNIJU PĀRSKATĪŠANA UN PRECIZĒŠANA

1. Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotās konferences biedru institūtos mājaslapā <http://konsekretie.lv/>

2. Katru gadu Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotās konferences biedru institūtos sanāksmes ietvaros tiks pārrunāti jautājumi un sniegta informācija par Konferences (un diecēzēs) paveikto saistībā ar nepilngadīgo un neaizsargāto personu aizsardzības veicināšanu un viņu ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu. Sanāksmē būtu vēlama Nepilngadīgo aizsardzības koordinators klātbūtnē.

3. Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konference apstiprina visas vadlīniju piemērošanai nepieciešamās darbības un dokumentus.

4. Par vadlīniju pārskatīšanu un atjaunināšanu atbild Kopiena Chemin Neuf sadarbībā ar Latvijas Konsekrētās dzīves institūtu priekšnieku apvienotā konferenci.

